

ÁBRAHÁM ALKUDOZÁSA

1Móz 18, 20—23

Ha a véték, a bűn felhalmozódására, elburjánzására, a másként már kifejezhetetlen erkölcsi romlottság és feslettség feletti felháborodásunk levezetésére hasonlatot keresünk, ma is az Öszövecséghez fordulunk: „Szodoma és Gomorra“ nevét emlegetjük. E valamikori, a mitikus vagy történelmi múltban virágzó két város lakosainak az erkölce annyira megromlott, „bűne“ oly „égrekiáltó“ volt, hogy Isten — a Szentírás leírása szerint — kénköves és tüzes esővel törölte el őket a föld színéről. Nem célo, hogy Szodoma és Gomorra pusztulásának valóságosságát vagy képzeletbeliségét vitassam: a bibliai leírás jelképisége mindenképpen kiváló alkalmat szolgáltat arra, hogy felidézzük Ábrahám, a zsidó nép ős-atyjának alakját és az ő Istennel való alkudozását.

Ábrahám tiszta és igaz ember, Szodoma és Gomorra szomszédságában él. Amikor Isten és követői leszállnak a földre, hogy a két bűnös város sorsáról döntsenek, Ábrahámot is felkeresik, tőle kérnek szállást. Megtiszteltetése, az őt ért kitüntetés ellenére Ábrahám vitába száll, alkudozásba kezd Istennel a bűnös városok megmentéséért. Az azokban lakó lehetséges igazakra, ártatlanokra és Isten igazságosságára hivatkozva próbálja kieszközölni számukra a kegyelmet. Isten belemegy az alkudozásba, de Ábrahám kísérlete mégse jár sikerrel: a vétkes városok nem kerülnek el büntetésüket, az általános pusztulás egyetlen túlélője Lót és házanépe.

Ábrahám alkudozásának mégsem ez az egyetlen eredménye és érdeme. Istennel való szembenállása, kétségbeesett életmentő kísérlete, olyan megrendítő élményt nyújt és olyan lelki gazdagodásunkat szolgáló tanulságokat hordoz, mely minden korban figyelmet ébreszthet és érdemel. E tanulságok számbavételéhez hadd tisztázzuk, elevenítsük fel előbb az alkú fogalmát: csak így érezhetjük át és érthetjük meg a két alkudozó fél, Isten és Ábrahám indítékait és érveit.

A régi, vásárokat járó ember életének szerves része volt az alkú, az alkudozás: a szabad áruk világában alku nélkül ritkán köttetett vásár. Az eladót és vásárlót ugyan összekötötte az érdekszövetség, a vásár létrejött, de ennek megkötésében mindkét fél a maga szempontjait próbálta érvényesíteni, a másik meggyőzésének minden eszközét bevetve céljának eléréséhez. Az ügyesebb, az okosabb érvelő rendszerint győzött, bár itt inkább csak erkölcsi győzelemről volt szó: az alku szertartásának betartása fontosabb volt az elérhető előnynél, haszonnál, s a felek kölcsönös megelégedése jeléül a legtöbbször áldomással ért véget. Az alkudozás tehát egy áruba bocsátott érték megszerzéséért vívott küzdelem, a legfelső elérhető ár és a ráfordítandó legalsó ellenérték határai között. Általában nem túl komoly, inkább játék: a vásár komolyságának, feszültségének feloldása.

Ábrahám és Isten alkudozása eltér a mindennapitól. Itt halálosan komoly a tét: a két bűnös város megmenekülése avagy pusztulása forog kockán, sokezer emberi élet s ez visszatükröződik beszélgetésük feszültségében is.

A legmeglepőbb az egészben az, hogy Isten belemegy az alkudozásba, hajlandó meghallgatni Ábrahám érveit és fontolóra is veszi azokat: az alkudozás folyamán sokáig enged, másodrendű szerepet játszik. Ha két ember állana szembe egymással, ezt még elfogadhatnánk, de Isten részéről meglepő: úgy tudjuk, úgy érezzük, hogy Istennel nem lehet alkudozni, akarata törvény, döntése tökéletes, megmásíthatatlan. Senki kedvéért nem változtathat azon, amit kimondott, különben istenségét kérdőjeleztetné meg. Ábrahám alkuba bocsátkozása érthetőbb, természetesebb, de azért nem kevésbé meglepő. Hallatlan vakmerőség, bátorság kellett ahhoz, hogy ő, a parány figyelmeztetni merje Istent az ő istenvoltára, lehetséges tévedésére, döntése esetleges elhamarkodottságára. Emberfeletti elszántsággal, mély alázattal irányítja az alkudozást annak végső kimeneteléig, amikor be kell látnia ügyének kilátalanságával együtt Isten jóságát és bölcsességét is. Szépen teszi ezt is: némán, minden további tiltakozás, fölösleges szószaporítás nélkül veszi tudomásul alulmaradását. Isten igazságossága legyőzte az ő emberi szeretetének együttérzését, s ő meghajlik a döntés előtt.

Isten és Ábrahám alkudozása a mindennapok szellemi párlatának tekinthető. A történettől most már elvonatkoztatva, a tét az emberi élet, az az érték, amelyet mindenáron meg kell menteni a pusztulástól. Ebben Isten is, Ábrahám is egyetért; Ábrahám csak a beszélgetőtárs szerepét tölti be abban a hangos vívódásban, győtrődésben, amelyet Isten önmagával vív. Az alku igazi lényege az, hogy Isten nehezen dönti el, igazságosságának vagy szeretetének szavára hallgasson-e? Mértéke szerint büntesse-e a rosszat, vagy tovább tűrje azt? Isten fájdalmas döntésre jut: szeretetét köti igazságossága s neki határozottan kell cselekednie, csak gyökeresen írthatja ki az eluralkodott rosszat. Nála az élet értékének alsó határa az igazságosság, a felső a szeretet. Az igazság szinte számszerűleg megfogalmazható, kifejezhető, szeretete végtelen és mégsem törölheti el, semmisítheti meg az előbbit. Isten önmagával való tusa-kodásának, Ábrahámmal való alkudozásának az a tanulsága, hogy az igazságnak érvényesülnie kell. Ábrahám szavára Isten már-már kész megtagadni önmagát az emberért, aki miatt és akiben vereséget szenved és győzedelmeskedik egyidőben: Lót és házanépe megmenekül, Szodoma és Gomorra elpusztul. Istennek önmagával való küzdelmében mindvégig hű társa az ajkát előbb szóra nyitó, majd némaságba burkolózó, oly rokonszenves, olyan szeretetreméltó embertársunk, Ábrahám.

Érvényesek lehetnek-e reánk nézve e történet tanulságai? Bár az alkudozás mindennapos, külső, vásáros formája eltűnőben van életünk-ből, válaszunk csak igenlő lehet. A lelki, szellemi világban az értékek közötti mérlegelés, választás, csere örökké tartó folyamat. Az értékvilág épp olyan változatos, színes kavargásban vesz körül minket, mint egy régi vásáros forgatag; mindnyájan értékek áruba bocsátói és lehetséges vevői vagyunk. Az értékvilágban nincsenek szabott árak, a szabadság szelleme lengi be, a kereslet és kínálat törvénye uralja. Könnyen célját tévesztheti benne az a felelőtlen alkudozó, aki szem elől téveszti az Isten által mégis megszabott alsó- és felső értékhatárokat: szabadságunk csak ezeken belül érvényesülhet és bontakozhat ki. Mindenért, amit meg akarunk szerezni, fizetnünk kell s a lelki „adok-veszek“ halálosan komoly játék.

Van olyan ember, aki kivonja magát e vásári forgatagból. Nem ad

és nem kér: nem alkuszik. Úgy érzi, ezzel megsértené az értékek örökévaló világát és beszennyezné önmagát. Lehet, hogy lángeszű, gránit erkölcsű ember, akire felnézünk, akit csodálunk, mégsem lehet a példaképünk. Inkább sajnálatraméltóbb: óhatatlanul a vásár szélére sodródik, kiközösítődik, elveszti kapcsolatát az étellel és megtagadva a szolgálatot, elpusztul. Istennel száll szembe az ilyen ember, aki a talentumokkal való hű sáfárkodás evangéliumi parancsát megtagadja.

Az Istennek tetsző magatartás mintáját szintén a jézusi példázat tárja eléink a rábízott kincset kamatoztató, az Istenországa igazgyöngyét fáradhatatlanul kereső szolga alakjában.

Végül van olyan ember is, akinek nem az alkudozás célja, eredménye a fontos, hanem maga a vásár, az alkudozás, nem az értékek, hanem saját személye. Életeleme az idegfejsztő, izgalmas játék; a soronkövetkező áldomás becsvágyának és hiúságának nélkülözhetetlen mámorát jelenti. Ez az ember is kikopik lassan a komoly „vásárosok“ köréből: kincseivel együtt becsületét, hitelét is elveszti. Személyében Ézsau tér vissza újra és újra, az örökségét tál lencséért elvesztegető.

Ábrahám Istennel való alkudozását önmagunkra vonatkoztatva első sorban azt kell megvizsgálnunk, melyik táborba tartozunk? Életparancs-megtagadók, szolgálattelvő hű sáfárok vagy felelőtlen alkudozók vagyunk-e?

Másodsorban döntenünk kell: ha Isten hajlandó alkuba bocsátkozni velünk, nem térhetünk ki akarata elől s a ránkbízott értékekkel az ő törvénye szerint kell gazdálkodnunk. Az igazság és szeretet határmezsgyéi között kötelességünk megtalálni az élet megtartásának minden lehetőségét és járható útját, Isten megtagadása és emberségünk elárulása nélkül. Az életet alku tárgyává tette Isten, sáfárkodnunk kell vele, de csak e két értékhatár között. Az igazság könyörtelen ítélete és a szeretet vak élet-igenlése egyaránt embertelen. Istenben e két értékhatár találkozik, metszi egymást, s az igazi, ábrahámi emberség csak e metszéspontban születhetik meg bennünk.

A szeretet megalázkodása, perlekedő tiltakozása és az igazság néma beismerése az életért: ez a mi ábrahámi örökségünk. Tanuljuk meg tőle: élni és alkudozni egyet jelent, meg kell állnunk helyünket Isten és ember előtt. Hogy végül életre vagy halálra ítél-e az igazság és a szeretet, az végső soron Isten döntésén múlik, de mindaddig, míg munkatársai, alkudozó Ábrahámjai lehetünk, rajtunk is. Igazakon és vétkesekén, rajtad és rajtam: az utolsó esély Ábrahámján. Ámen.

BIBLIAI FOGALMAK

AGGODALOM — FÉLELEM

- Lk 12,25 Aggodalmaskodásával ki tudná közületek akár egy arasznyival is megnyújtani életkorát?
- 1Pét 5,7 Minden gondotokat hagyjátok óreá, mert neki gondja van reátok.